

MİLLETLERARASI GÖÇ HAREKETLERİNİN TANZİMİNDE İŞÇİ SENDİKALARININ ROLÜ

Dr. İhsan ERKUL
Sosyal Politika Asistanı

BAŞLANGIÇ :

Bu yazımız esas itibariyle, Milletlerarası Hür Sendikalar Birliği'nin yayınladığı «Milletlerarası Göç Meseleleri» (1) adlı kitaptaki ana fikirleri ihtiva etmekte olup, hür sendikalar ve işçiler noktai nazarından milletlerarası göç meseleleri tetkik olunmaktadır.

Konuyla ilgili fikirlerin, pratikle uğraşan ve bizzat meselelerin içinde bulunan, işçi sendikalarının ortaya koydukları müşahede ve tekliflerinden ibaret olduğu düşünülecek olursa, bunların göçmenler için ne derece büyük kıymet taşıyacağı kendiliğinden ortaya çıkar. Bilhassa son senelerde Türkiye'den dış memleketlere geniş çapta işçi hareketi başgösterdiği cihetle (2), başka memleketlere giden ve orada yeni bir hayat kurarak yeniden varolmağa çalışan bu insanlara, gittikleri yerlerde karşılaşacakları şartları evvelden bilmelerini temin ve kendilerine mutlu bir istikbal sağlamakta yol gösterici bu fikirler memleketimiz için de ilgili çekici görülmektedir.

(1) Internationale Wanderungsfragen, Bund - Verlag, 1954, Köln - Deutz.

(2) İş ve İşçi Bulma Kurumunun aracılığı ile dış ülkelere gönderilen işçiler sayısı: 1964 yılında: 66.176, 1963 yılında: 30.329, sevkiyatın başladığı 1961 yılından 1964 yılı sonuna kadar cem'an: 101.880 ni erkek ve 7.286 sı kadın olmak üzere 109.166 kişidir. Resmî kanallar dışında çalışmak üzere yurt dışına çıkanların umumi toplamının takriben 20.000 işçiye vardığı tahmin olunmaktadır. (Bk. İş ve İşçi bulma kurumu Çalışma ile İş ve İşgücü raporları 1961 - 1965).

Türkiye'den ve Türkiye'ye yapılan göçler için Bk. Cevat Geray, Türkiye'den ve Türkiye'ye göçler ve göçmenlerin iskânı, Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye Enstitüsü yayını, 1962, Ankara.

I — MİLLETLERARASI GÖÇ SEBEBLERİ :

Tabiî kaynaklar ve kapital olduğu gibi iktisadî inkişaf imkânları ve nüfus da dünyaya mütesaviyen taksim olunmadığı için, yer-yüzünde muayyen sahalarda ve memleketlerde nüfus fazlalığı olduğu halde, diğer bazı bölgelerin halihazırdan daha çok insanı kabul edecek durumda bulunduğu görülmektedir. Esas itibariyle nüfus fazlalığı veya nüfus azlığı değerleri şüphesizki relatif tabirlerdir. Zira nüfus fazlalığı demek o memlekette mevcut tabiî kaynakların hepsinin kullanıldığı ve tükendiği demek değildir. Oysa böyle memleketlerde de, pek tabii, çalışacak kimselere çalışma imkânı ve makûl bir hayat standardını temine yetecek kapital kaynakları bulunacaktır. Ancak bu fazla nüfusa ya tabiî kaynakların geliştirilerek yeni yatırımlar yapmak veya onları göçmen olarak diğer memleketlere göndermek suretiyle, iş sahaları açmanın zarureti bediîdir.

«Fazla Nüfus» un, istifade edilen kaynaklar için lâzım gelen işgücünden daha fazla emek arzının mevcudiyeti demek olduğu düşünülecek olursa, bu fazla işgücüne yeni çalışma sahaları açabilmek için evveleminde iktisadî inkişaf imkânlarının araştırılması ve gerekli yatırımların yapılması zaruridir. Ancak bu işin yapılması yolunda sarfedilen gayretler bir takım tahditlerle karşılaşır. Nitekim:

a) Her çalışana iş bulabilmek için bilhassa başlangıçta iktisadî inkişaf temposunun muayyen bir müddet çok yüksek tutulması lâzım gelir. Ancak başlangıçtan itibaren böyle yüksek bir inkişaf hızının temini güçlüğü aşıkârdır. Bunun için bu yolda sarfedilen gayretler yanında, bu tempo içersinde işsizliğin acısını ve sefaletini azaltacak yardımcı bir çözüm yolunun bulunması lâzım gelir. Bu da göçmen göndermek suretiyle fazla nüfusa yeni iş sahaları açmaktır.

b) İnkişafın temposu yatırılan kapitalin büyüklüğüne, yani emre hazır para miktarına bağlıdır. Öyle zamanlar olurki lüzumlu para kâfi gelmediği gibi dış yardımlar da hızlı bir inkişafın istediği şartlara uygun olmaz. Bu halde de, sebebler milletlerarası bir teşebbüsle ortadan kaldırılabilirse de, dış göç lüzumlu görülür.

c) Dış göç, gidilecek memleketin vaziyeti bakımından da teş-

vik olunabilir. Evvelce çok sayıda insanın çalışmasıyla inkişaf ettirilebilecek, yer altı servetleri bol memleketler vardı. Amerika 19. asırda işte bu kabil memleketlerden biriydi. «Yeni Dünya»nın ham madde depoları dolayısıyla oraya kütle halinde göçler yapıldı. Bu gün için az, fakat gözden uzak tutulmaması lâzım gelen bu gibi fırsatlar gene mevcuttur. Bu bölgelere yapılacak göçü teşvik etmek, dünya iktisadının inkişafını temin bakımından da lüzumludur. Netice itibariyle kullanılmadan duran bu ham maddelerin çıkarılması dünya ticareti bakımından faydeli olduğu kadar, nüfuz fazlası olan memleketlerin izdiraplarını dindirmekte de rol cınarlar.

d) Nüfus artışı çok yüksek olan memleketlerin (3) devamlı surette ve geniş çapta iktisadî inkişafa ihtiyacı vardır. Zira artan işgücü memleketin iktisadîyatı üzerine ağır bir tazyik yapar. İşte bu tazyiki yeryüzünde muhtelif memleketlerin birlikte taşıyabilmesi için, diğer memleketlere göç yolunu aramak makûl bir çare olurdu.

e) Politik sebebler, harpler ve saire hususlar da kütle halinde, insanları göç etmeğe zorlayabilir. Meselâ Politik ilticalar, sürgünler v.s. gibi.

Bütün bunlar milletlerarası göç hareketini doğuran başlıca mühim sebeblerdir. Ancak göçün muvaffakiyetli olabilmesi için, onun gidilen ve göçmen yollayan memleketlerin olduğu kadar göçmenin bizzat kendisinin de menfaatlerine uygun olması gerekir. Göç, göçmenin memleketindeki fazla nüfusun yarattığı baskıdan doğan sıkıntıları önlemeli, gidilen memlekette sür'atli bir inkişafı sağlamalı ve nihayet işçinin yaşama şartlarında ve görüşlerinde bir düzeltme meydana getirmelidir.

II — GELEN GÖÇMENLERİN DURUMLARI VE AKTÜEL MESELELERİ :

A — Genel bir bakış : Müteakip kısımlarda muhtelif memleketlere göçmen olarak gelen kimselerin bu yeni ülkelerine yerleş-

(3) Yurdumuz nüfus artışı çok yüksek olan devletlerden biridir. Nüfusumuz her yıl ortalama % 3 civarında artmakta ve doğumun kontrolü suretiyle bu artış hızının düşürülmesi cihetine gidilmesi düşünülmektedir. (23 Ekim 1960 Genel nüfus sayımı, Devlet İstatistik Enstitüsü, Yayın No. 452, s. III.)

me ve intibaklarında karşılaştıkları güçlükler ve gördükleri yardımlar incelenmektedir. Bu hususta Milletlerarası Hür Sendikalar Birliğinin milletlerarası muhaceret meselelerine büyük alâka duyan devletlerdeki aza teşekküllerine 1952 yılında gönderilen ve aşağıda adları gösterilen devletlerin 12 merkez organizasyonundan alınan cevaplardan istifade edilmiştir. Bu devletler: Belçika, Fransa, İngiltere, İtalya (CISL), Kanada (Canadian Congress of Labor ve Trades and Labor Congress of Trade Unions), Yeni Zeland, Hollanda, Avusturya, İsveç (LO), İsviçre ve Amerika Birleşik Devletleri (CIO) dir. İngiliz milletler topluluğu, koloniler ve Amerika'ya göçmen gönderen memleketlerin uzun zaman menşei teşkil etmiş olan İngiltere, ikinci cihan harbini müteakip geniş çapta göçmen kabul eden bir memleket olarak faaliyette bulunmuştur (4).

Force Ouvrière (Fransa teşkilâtı) verdiği cevapta umumiyetle iki usulle göçmen kabul eden memleketler bulunduğunu ve bu sebepten de iki türlü göçmen olduğunu belirtmiştir. Birinci çeşit memleketler göç için daha hareketten evvel bir iş mukavelesinin yapılmış olmasını şart koşmayan, göçmenin muvasalatını müteakip iş aradığı memleketlerdir. İkinci çeşit memleketler ise endüstri veya ticaretin muayyen bir dalında doldurulmayan yerleri doldurabilmek için işçi kabul eden, dolayısıyla hareketten evvel o memleketin resmî makamlarınca tasdik olunmuş bir iş mukavelesinin yapılmış olmasını şart koşan ülkelerdir (5).

Gelen göçmenin hareketinden evvel bir iş mukavelesi yapmış olmasını şart koşmayan memleketlerde de göçle ilgili muhtelif tahditler ve kontroller görülebilir. Meselâ, Amerika Birleşik Devletleri hangi milletten ne miktar göçmen alacağını tam sayısını her yıl evvelden tesbit etmektedir. Diğer memleketlerde de zaman zaman göçmen adedi ve göç şartları hakkında çeşitli nizamlar ortaya ko-

(4) Bugün Türkiye için bilhassa ehemmiyet kazanan göç memleketleri başta Batı Almanya olmak üzere (giden işçilerimizin % 83,2 si oraya gitmiştir), Belçika, Hollanda, Avusturya, İsviçre ve Fransa'dır. Hükümetimizle bu devletlerden Batı Almanya, Belçika, Avusturya ve Fransa arasında iki taraflı özel işçi anlaşmaları akdedilmiştir.

(5) Bugün Türkiye'den iki taraflı anlaşma yapılmış devletlere çalışmak üzere gidenler için, böyle bir mukavele şart koşulmaktadır. Mukavelesiz gidenler iş bulmak hususunda güçlüklerle karşılaşmakta ve çok kere de bulamamaktadırlar. Genellikle oralardaki kendi vatandaş işçileri tarafından tercih olunmayan iş kollarında münhal bulunan işler için buraya iş teklifleri gelmektedir.

nur Böylece muayyen mesleklere ve muayyen devlet göçmenlerine tercih hakkı tanılır. (Avusturalya ve Yeni Zelanda da olduğu gibi). Bazı memleketler her iki katagoriden de göçmen kabul etmektedir. Meselâ harpten evvel İngiltere'de yapıldığı gibi.

Ancak bu sınıflamanın bütün göç olaylarını kapsamadığı görülebilir. Nitekim Amerika Birleşik Devletlerince (CIO teşkilâtınca) 2 mühim göç durumuna temas edilmiştir:

a) Umumiyetle Meksika ve Karabik bölgesinden yapılan geçici göçler: Bu kimseler resmi yollarla göç etmekte, haklarında devletlerarası anlaşmalar uygulanmakta, sayıları ve ikâmet müddetleri tahdit edilmektedir.

b) Kendilerine iş arayan ve Amerikaya gelip yerleşen portoriko'lular: Portorikolular amerikan tâbiyetindedirler. Bu sebepten buna teknikman tetkik konumuz çerçevesinde göç denilemez. Buna rağmen bunların da muvasalatlarından itibaren tetkik konumuz dahilinde göç edenlerin karşılaştıkları aynı güçlüklerle yüz yüze kaldıkları bilinmektedir. Yani Portoriko'dan göç her ne kadar olağanüstü bir durum göstermekte ise de bunu, evvelden bir çalışma mukavelesi tanzim olunmadan yapılan göçlerden sayabiliriz. Diğer taraftan geçici olarak yapılan göçler (bazı hususlar hariç tutulacak olursa) bir intibak problemi ortaya çıkarmadığı için, burada konu haricinde tutulabilmektedir.

Yukarda adı geçen devletlerden yalnız 4 dü evvelden bir iş akti yapılmadan göçmen kabul eden memleketlerdendir. (Kanada, Yeni Zeland, İsveç — ki umumiyetle çalışma müsaadesi de talep edilir — ve Amerika Birleşik devletleri). 3 çü ise (Belçika, Fransa ve İsviçre) göçten evvel bir iş mukavelesinin yapılmasını şart koşmaktadırlar. İngilterenin tutumuna ise evvelce temas etmiştik.

B — Gelen göçmenlerin ücret ve çalışma şartları : Gelen cevaplardan anlaşıldığına göre, göçmenlerle vatandaş işçilerin ücret ve çalışma şartları arasında genellikle bir fark bulunmamaktadır.

Hareketten evvel yapılan bir iş mukavelesine istinaden çalışma müsaadesi veren devletler, böylece gelen göçmenlere sağlanan ücret ve çalışma şartlarının kendi tebaasındaki işçilerden daha kötü olmadığını garantilemiş oluyordu. Bu şekilde gelen göçmene, işverence o memleket kanunlarına uygun düşmeyen bir muamelenin yapılması hemen hemen önlenebiliyordu. İsviçre'den alınan cevap-

ta, işçi sendikalarınca gelenlerin ücret ve çalışma şartlarının vatan-
daş işçilerle aynı olmasına bilhassa itina gösterildiği bildirilerek, ya-
bancılara düşük ücret verilmek suretiyle işgücü piyasasında vatan-
daş işçinin işgücü değerinin düşürülmesinin önlenmeğe çalışıldığı
tebarüz ettirilmiştir. Diğer memleketlerde de işçi sendikaları du-
ruma müdahale etmektedir. Zaten işçi sendikalarınca yapılan toplu
sözleşmelerde meslek guruplarına ve işlere göre ücretler ve çalışma
şartları tesbit olunduğu cihetle, işgücünün sendikalaşmak suretiyi-
le organize edildiği ülkelerde, gelen göçmenlerle, o memleketin va-
tandaşları olan işçilere yapılan muameleler arasında bir fark olama-
yacağı bedîdir. Burada üzerinde durulması gereken husus, gelen-
lerin resmî yoldan gelip, sendikaya kaydolunmuş bulunmaları hu-
susudur. Alınan cevaplarda belirtildiği üzere, eğer gelenler geçici
olarak gelmişler veya gayri resmî göç etmişlerse, bu takdirde işve-
renin tutumu değişmektedir.

Bu haller dışında, göçmen işçi ile vatandaş işçinin genellikle ay-
nı ücret ve iş şartlarına tâbi tutulduğu anlaşılmaktadır. Bununla
beraber göçmen işçinin aleyhine olan bazı hususlar da tesbit olu-
nabilir. Bu yolda italyan sendikalar birliği (CISL), gelenlere daimi
olarak durumlarına uygun bir iş verilmediği, veya onların işletme-
lerde en az ücret ödenen işlerde çalıştırma yoluna gidildiği hususu-
na temas etmektedir. Bunun neticesinde terfi son derece güç ve
uzun bir zaman alıyordu.

İsviçre sendikalar birliği ise, yabancı işçilere şüphesiz yaptık-
ları işe uygun ücretin ödendiğini, ancak yapılacak iş olarak da
umumiyetle gelenlere otel, ev hizmeti ve ziraat gibi ücret ve ça-
lışma şartlarının diğer işlere ve endüstri dallarına göre daha dü-
şük olan işlerin verildiği belirtilmiştir. İsveç (LO) ise bilhassa baş-
langıçta normalden düşük şartlarla iş alındığından bahsetmektedir.

C — İşsizlik : Gelen cevaplardan anlaşıldığına göre, göçmen-
ler arasındaki işsizlik, o memleketin vatandaşları arasındaki işsiz-
likten daha azdır. Bunun başlıca sebebi, evveleminde göçmen kabul
eden memleketlerde işsizlik diye bir şeyin bahis mevzu olmadığı
gibi, gelenlerin, vatandaş işçilerin muayyen bir şehir veya bölgede
çalışmak istemelerine karşılık, iş bulabildikleri bölgelere gitmekte
tereddüt etmemeleridir.

Kanada işçi sendikaları birliği (TLC) tarafından belirtildiği
üzere, hükümetçe yanlış bir muhaceret politikasının takibi yüzün-

den, evvelce göçmenler bir müddet iş bulmakta güçlük çekmişlerdir. Bu husus bize milletlerarası muhaceret işlerinin iyi bir plân dahilinde yürütülmesi lüzumunu açıkça göstermektedir.

D — Gelişi müteakip başlangıçtaki işsizlik : Gelişi müteakip başlangıçta bir işsizliğin, gelmeden evvel yapılmış bir mukaveleyi şart koşan memleketler için hemen hemen bahis mevzuu edilemeyeceği şüphesizdir. Gelmelerini müteakip başlangıçta işsiz kalan göçmenler konusu, resmî istatistiklerde yer almayan fakat behemehal tetkiki icap eden bir konudur. Zira bilindiği üzere mevcut işsizlik istatistikleri «sigortalı işçileri», yani muayyen bir devre çalıştıktan sonra işsiz kalan kimseleri ihtiva etmektedir.

Hollanda ve İtalya (CISL) sendikalarının kanaatlerine göre, göçten evvel yapılmış bir iş mukavelesini şart koşmayan memleketlerde bu başlangıçtaki işsizlik süresinin epeyce uzun olduğu anlaşılmaktadır. Fakat Yeni Zelanda işçi sendikaları birliği ise böyle uzun bir devrenin Yeni Zeland için bahis mevzuu olmadığını ifade etmektedir.

E — Muvakkat görevler : Elinde bir iş mukavelesiyle gelen bir göçmen için, hiç değilse teorik olarak, geçici mahiyette muvakkat görevler alması bahis mevzuu olamaz. Fakat bu, gelen kimsenin kendi mesleğine uygun bir iş almış olmasını da şüphesizki ifade etmez. Zira Force Ouvrière tarafından açıklandığı üzere bir çok yabancı işçi, memleketindeki işsizliğin devam etmemesi için, sanatlarına uygun olmayan iş tekliflerini kabul ederek mukavele imzalamadılar (6). Bu durumda yapılan mukavelelerin çokluğunu da hiç bir zaman gözden uzak tutmamak lâzım gelir.

Kendi mesleki bilgileriyle gittikleri memleketlerde bir başlangıç yapmağa imkân bulamayan kimselerin de geçici olarak başka işlerde çalışmağa girdikleri görülmektedir. Netice olarak, geldikleri memleketlerde kendi esas meslekleri dışında iş alan kimseleri 3 grup altında toplayabiliriz :

a — Kendi mesleklerine uygun bir iş bulup çalışıncaya kadar, geçici olarak mesleklerine yabancı işlerde çalışanlar.

b — Evvelki mesleklerini yürütmek şansına az malik olan kimseler. (Bilhassa siyasi mülteciler.)

(6) Memleketimiz için bu durum geniş çapta vârittir.

c — İşsiz kalmaktansa, buldukları bir işte çalışanlar.

F — İşçi sendikası azalığını önleyen engeller : Sendikalar işçi haklarını en ziyade koruyan ve çeşitli asıllı işçilerin birarada toplanmasını temin edecek en uygun müesseseler olmaları itibariyle, gelenlerin sendikalara kaydolmaları güçleştirilebilinirdi. Gelenler, onları bünyelerine almağa hazır sendikalara katılmaya arzu duymadıkları takdirde, haklarını korumak ve intibaklarını kolaylaştırmak için kendilerinin bir yol bulmaları lâzım gelir.

Bu yolda sorulan suallere alınan cevaplardan anlaşıldığına göre, gelen göçmenlerin işçi sendikalarına alınmalarını önleyecek pek ciddi engeller bulunmamaktadır. Hatta Kanada'da bazı işyerlerinde çalışabilmek için sendikaya aza olmanın şart koşulduğu bile tebarüz ettirilmiştir. Bazı memleketlerde ise (meselâ Belçika) yabancı işçilerin teşkilâtlanmasına bilhassa büyük bir gayret sarfedilmektedir. Buna karşılık CCL ve CISL tarafından muayyen bazı şartlar altında işverenin göçmen işçisinin sendikaya girmesine engel olmağa çalıştığı belirtilerek, bilhassa çok sayıda göçmen çalıştıran işverenlerin korku ve dehşet usulleriyle veya herhangi bir başka yolla bu işçileri sendikalardan uzak tutmağa çalıştığı ifade edilmiştir. Buna rağmen gelen cevaplardan işverenin bu yoldaki tam tutumunu ve bunun ne derece umumileştiğini tesbit etmek mümkün olmamıştır.

Aktif sendika azası olabilmekte göçmen işçinin karşılaştığı en büyük güçlük, lisan meselesidir. Bu husus kendisinin iş arkadaşlarıyla iyi münasebetler kurmasını engellediği gibi, şikâyetlerinde de anlaşmazlıklar doğurmakta ve yardımları güçleştirmektedir. Aynı zamanda az lisan bilmeleri dolayısıyla işyerinde mevcut kaidelere ve nizamlara biran önce uyabilmekte de güçlük çekmektedirler. Nitekim, meselâ Amerika'da Portoriko'lular meselesini telkik eden bir komite raporunda «Bazı sendikalar için işletme komitelerini kurmak ve oraya seçimler yapmak işi çok güçleşmekte, zira işletme içersinde hemen hemen ingilizce konuşabilen bir kimseyi bulmak mümkün olamamaktadır. Lisan meselesi azalığa'da engel olmakta, az lisan bilen azaların ihtilâflar ve anlaşmalar hakkındaki bilgileri pek mahdut kalmaktadır. Yalnız ispanyolca konuşan bu kimselerin dileklerini anlayarak, onların haklı olan savunmalarını yapabilmek için sendika idarecileri onlarla anlaşmakta da güçlük çekiyorlardı.» denmektedir. Bu hal hernekadar fevkalâdeden bir durumu

göstermekte ise de, lisan bilgisinin göçmen işçinin sendika çalışmalarında ne derece etkili olabileceğini sarahaten göstermektedir.

Belçika, İsveç ve İsviçrede sendikalar yabancı işçileri organize etmekte güçlükler çekerken sendikalaşma mecburiyeti olan Yeni Zelanda da birçok göçmenin sendikalara karşı tereddütlü davranışları müşahade edilmektedir.

Gelenlerin sendikaya girmeye istekli veya tereddütlü bulunmalarının sebepleri hususunda birçok görüşler ileri sürülmüştür. İsviçre işçi sendikaları birliğine göre, ücret ve iş şartları isviçre kanunlarıyla zaten en iyi bir şekilde teminat altına alınmış olduğu için, bu göçmenlerin bazıları verilecek sendika aidatını lüzumsuz bir masraf olarak telakki etmektedirler. Belçika (FGTB) aşağı yukarı aynı sebebi belirterek, ellerindeki çalışma mukavelesini, işçilerin kendilerine kâfi bir garanti olarak gördüklerini ifade etmiştir. Ayrıca bazı işçilerin kanaati Belçikada sendika aidatının çok yüksek olduğu merkezindeydi. İsveç (LO) ise, isveçli işçinin umumiyetle, gelenlerin sendikaya girmekte tereddüt etmeleri dolayısıyla onlardan hoşnut olmadığını tesbit ettiği belirtilmiştir.

Gelenlerin bu şekilde bir tutum göstermelerinin en büyük sebebi, şüphesizki onların umumiyetle sendikaların kuvvetli olup cemiyet hayatında mühim roller oynadığı ülkelerden gelmemiş olmalarıdır. Bunlar sendika azalığının iş ararken veya işyerlerinde terfilerine mani olacağını düşünürler. Bununla beraber bu kimseler, ikâmetleri uzadıkça isveçteki durumu kavramakta ve sendikalara karşı tutumları da değişmektedir.

Yeni Zeland işçi sendikaları birliği ise bu tutumun Avrupa'da sendikaların politik partilerle olan yakın alâkasına atfetmektedir. Nitekim İtalya'dan da buna benzer bir görüş ileri sürülerek, göçmenlerin, bazı arkadaşlarının mahalli şartları bilmeden ve sendikaları tanımadan hatta komünist sendikalara bile kaydolmaları ve bilâhare bu sebepten onların memleket dışı edilmeleri dolayısıyla, sendikalara karşı tereddüt içersinde buldukları tebarüz ettirilmiştir.

Lisan güçlükleri ve yabancı işçilere karşı verilen peşin hükümler dolayısıyla sendikalara kayıttan ve aktif faaliyetlerden de çekilmekte, bu da bir nevi sendikalara karşı tutum olarak ortaya çıkmaktadır.

Göçmen işçinin sendikalara karşı tereddütlü ve negatif tutumları memleketten memlekete değişmekle beraber, esas itibariyle bu kimselerin geçmiş tecrübelerine ve geldikleri memleketlere göre değiştiği anlaşılmaktadır.

G — Anavatanında kazanılan sosyal sigorta haklarının tanınmaması : Bir memleketten diğer bir memlekete göç eden kimseleri tehdit eden en mühim hususta, Anavatan'da kazanılmış olan sosyal sigortalara ilgili hakların kaybedilme tehlikesidir. Meselâ böylece bir emeklilik hakkı kaybolabilir. Bunun için gelenlerin sosyal sigorta haklarını yeni baştan emniyet altına almaları gerekir.

Umumiyetle gelen kimseler başlangıçtan itibaren uzun bir zaman sosyal sigortalardan bir şey talep edemezler. Zira bunlardan istifade ancak muayyen kanuni sürece prim ödenmesinden sonra mümkündür. Bu durum aynı vatandaş işçiler içinde mevcut olduğundan, yani kanunen onlarda muayyen bir müddet çalışıp prim ödedikten sonra sigorta haklarını elde ettikleri cihetle, gelenlerin aleyhinde bir durum mevcut görülememektedir. Bununla beraber, memleketlerinde kazanılmış bir hak varken, bunu itip yeniden ve baştan başlamak göçleri engelleyici bir rol oynamaktadır. Meselâ, Kanada işsizlik yardımı alabilmek için 36 hafta çalışılmış olmayı ön gördüğü gibi, çocuk yardımları da ancak bir sene sonra verilebilmektedir. Yeni Zelanda ise sosyal kanunlardan istifade edebilmek için belirli sene orada ikâmet etmiş olmayı şart koşturmaktadır. 2 taraflı anlaşmalar ile hakları karşılıklı olarak mahfuz tutulan memleketlerin göçmenleri bu bakımdan avantajlı durumdadırlar. Meselâ, İskandinav memleketleri, İngiltere ile Avusturalya ve Yeni Zelanda arasında bu gibi mukaveleler yapılmış bulunmaktadır (7).

H — Diğer meseleler : Yukardan beri sayılan hususlar dışında kalan daha birçok meseleler gelen göçmenlerin o memlekete intibakını ve hayat şartlarını güçleştirebilir. Gelinilen yerin lisansı

(7) Türkiye ile İngiltere arasında imzalanmış bulunan Türk - İngiliz sosyal sigorta sözleşmesi 14.12.1960 tarih ve 163 sayılı kanun ile tasdik edilmiştir. Bu hususta Bk. Ferit Hakkı Saymen, Yabancı sermaye şirketlerinde iş hukuku ve sosyal sigortalar muvacehesinde personel meselesi, III. Ticaret Hukuku Haftası, Banka ve Ticaret hukuku araştırma enstitüsü, 1963. Ankara s. 627 - 628.

Bunun dışında işçi gönderme anlaşması yapılan devletlerle de oradaki işçilerimizin sosyal haklarını korumak için ayrıca özel iki taraflı anlaşmalar yapılmış ve yapılmaktadır.

nın, kanunlarının 'örf ve adetlerinin bilinmemesi, uygun bir ikâmetgah bulmakta olduğu kadar, yerli halkla teması ve cemiyet hayatına iştiraki de güçleştirir. Yine aynı sebeplerden iş ve meslekte ilerleme imkânı da ortadan kalkabilir. Bu güçlüklerin bir çoğunun, gelenlerin iyi seçilmesi, yetiştirilmesi, eğitilmesi ve lisan dersleri verilmesi suretiyle giderilebileceği tabiidir. Bunun içinde ancak gelenlere yardımcı olacak tedbirlerin evvelce alınmış olması lâzım gelir.

III — GELEN GÖÇMENLERİN İKTİSADİ VE SOSYAL İNTİBAKLARININ TEMİNİ İÇİN LÜZUMLU TEDBİRLER :

A — Mevcut iş imkânlarıyla göçmen kabul imkânının birbirine uyması :

Başlangıçtaki işsizlik halinin göçmenin yerleşme ve intibakını geciktireceği şüphesizdir. Bu gecikmenin göçmende doğuracağı acı kırgınlık, kendisinin ondan sonraki devrede sosyal intibakını da güçleştirecektir. Bütün bu ve bunun gibi işsizliğin ortaya çıkarttığı güçlüklerin yenilebilmesi için, göçmenin gelişini müteakip işsizlik devresini ortadan kaldıracak veya hiç değilse bu müddeti kısaltacak metotların bulunması lâzım gelir. Şüphesizki, evvelce temas olduğu üzere, gelmeden evvel iş mukavelesi yapmağa mecbur olan işçiler için böyle bir durum bahis mevzuu edilemez. Zira bu takdirde gelenlerin sayısını iş imkânlarına uydurmak mümkün olacaktır. Bu arada sendikalarca hangi sanayi ve iş kolunda hangi işlere yabancı işçi alınacağı hususunda da kontroller yürütülür. Ancak bu şekilde gelen göçmenlerin tahdidi, iktisadı gittikçe genişleyen ve işgücü ihtiyacı gün geçtikçe artan büyük bir iş piyasasına sahip memleketler için uygun değildir. Nitekim bu hususta Canadian Congress of labour verdiği cevapda «heyeti umumiyesi itibarıyla kısa bir zaman sonra iş bulunması mümkün olan hallerde, gelen göçmenin gelişini müteakip geçici olarak kısa bir müddet için işsiz kalmasının fazla bir mana ifade etmeyeceği» kanaatı belirtilmektedir.

Gelen cevaplardan anlaşılacağı üzere, devamlı inkişaf halinde bulunan memleketlerde, sendikalar, önceden yapılmış bir mukavele aranması sistemine taraftar değilse de, umumiyetle göçün

plânlanması lüzumuna inanmaktadırlar. Yani göçmen sayısının, kısa devreli ihtiyaçlara göre değil, memleketin uzun bir devredeki ihtiyacına uyması talep edilmektedir. Sendikalar göçmen meselelerine ve hükümetlerinin bu yolda alacakları tedbirler hususunda canlı bir alâka göstermekte, bunların nizamlanmasında söz hakkı istemekte veya zaten buna sahip bulunmaktadırlar. Meselâ, Yeni Zelanda sendikalar birliği göçleri tanzim eden komitede aza bulunmaktadır. TLC (Kanada) bilhassa «sendikalarla işyerleri yüksek kademelerinin sıkı bir işbirliği yaparak bir göç komisyonunun teşekkülüne ve burada sendika, işverenler ve hükümetin aynı haklarla temsil olunması» hususunun lüzumuna temasla, bunu hararetle tavsiye etmektedir.

B — Göçmenlerin seçimi :

Hareketten evvel bir iş mukavelesinin yapılıp bunun resmî makamlarca tasdiki ön şartını koşan memleketler, bu suretle göçmenler arasında bir seçim yapmaktadırlar. Sendikalar tarafından göçmen adaylarının sıkı bir seçimden geçmeleri şu sebeplerden arzu edilmektedir :

a — Asıl olan gelenlerin, işçi sıkıntısı çekilen sanayi kollarında çalıştırılmak üzere getirilmiş olmalarıdır. İşsizlik sıkıntısı çekilen endüstri ve mesleklerde vatandaş işçiye karşı rekabeti temin edecek şekilde işçi getirtilmesini önlemek.

b — Gelenlerin getirildikleri sahadaki işi yapmaları aksi halde kısa bir ikâmeti müteakip onların geldikleri yere iadesinin imkânını bu suretle evvelden tesbit edebilmek.

Mukavelesiz göçmen kabul eden memleketler de göçmenlerin seçimi lüzumuna inanmaktadırlar. Yalnız burada sadece iktisadî mülâhazalar ön görülmektedir. Bu gibi memleketler de koydukları muhtelif nizamlarla göçmenleri seçime tâbi tutar ve bu suretle meselâ göçmenlerin muayyen bazı memleketlerden gelmeleri önlenmediği gibi, muayyen milletlere rüçhan hakkı tanılır veya politik v.s diğer sebeplerden muayyen insanları kabul etmezler.

Yeni Zeland sendikalar birliği göçmenlerin bilhassa sıhhi durum bakımından sıkı bir seçime tabi tutulmasını istemektedir. İşveç (LO) ise çalışma müsaadesi için resmî makamların sendikalar-

la temas ettiklerini, bunun için de İsveç'e muhaceretin aksaksız bir şekilde yürütüldüğünü belirtmiştir.

C — Eğitim :

Göçmen kabul eden ve gönderen memleketlerin olduğu kadar bizzat göçmenin kendi menfaatına da uygun düştüğü cihetle, bu kimselere göçten evvel veya sonra bir eğitim imkânının verilmesi lâzım gelir. Bu suretle göçmenlerin iş bulma ümidi artacağı gibi, bu eğitim onların gelişlerini müteakip işsizlik devresinin kısaltılmasında da mühim rol oynayacaktır. Göçmen kabul eden memleketler umumiyetle evveleminde endüstri veya ziraatte istihsal tekniğine vakıf ve modern metotları bilen yetişmiş işçileri kabul etmektedirler. Bu sebepten göçmenin göçten evvel iyi bir eğitim görmüş olması göçmen kabul eden memleketlerin lehinedir. Vatandaşlarının diğer memleketlerde biran evvel iş bulmasını ve muhacereti temin ettiği cihetle böyle bir eğitim göçmen gönderen memleketlerin de lehinedir.

Burada ortaya çıkan bir mesele de işçinin gelinilen veya göç edilen memlekette mi eğitime tabi tutulmasının daha uygun olacağı hususudur. Gelen cevaplardan her iki usulünde tatbik edildiği ve geniş bir mesleki formasyonu olanlar hariç, gelenlerin umumiyetle geldikleri memlekette iş başında eğitime tâbi tutuldukları anlaşılmaktadır. Eğitimin nerede yapılmasının daha uygun olacağı hususundaki düşünceler değişiktir. Bununla beraber, göçmenin vatanında eğitiminin lüzumuna inananlar özetle şu hususları ileri sürmektedirler:

a — Bu nüfus fazlası olan memleketlerin problemlerinin çözümlmesine yardım edecektir.

b — Gidilen memlekette işçilere eğitim imkânının verilip verilmediğinden emin olunmayabilir.

c — Umumiyetle işsizlik nispetinin yüksek olduğu memleketlerden gelen göçmenler kendi memleketlerinde eğitim için daha fazla zamana sahip olacaklardır. Zira mukaveleyle gidilen memleketlerde gider gitmez işe başlamak lâzım gelir.

d — Bu eğitim iş mukavelesinin yapılması imkânını verecektir.

D — İş imkânlarının iyileştirilmesi ve göçmenlerin ücretlerinin himayesi yolunda muhtelif teklifler :

Bu yolda özel tedbirlerle ilgili teklifleri şu şekilde sıralayabiliriz :

a — Gelişi müteakip işsizlik devresinin sendikaların yardımıyla ve hizmet belgelerine müsteniden kısaltılması.

b — İlk iş mukavelesinin bitimini müteakip göçmen işçilerin, aynı vatandaş işçilerin istifade ettikleri gibi işsizlik himayesine mazhar olunması.

c — Göç edilen yer sendikaları geldikten sonra işsiz kalan ve iş bekleyen işçilerin, muvakkaten amme müesseselerinde çalışmalarının teminini hükümetlerinden talep edip, bunun sağlanması.

d — Gelenlerin uygun olmayan zamanlarda yanlış mahallere gitmelerinin önlenmesi.

E — İntibakın kolaylaştırılmasında sendikaların fonksiyonları :

Sendika azalığı gelinen memleket hayatına intibakta büyük bir rol oynar. Nitekim bu hususta avusturya işçi sendikaları birliği «eğer sendikalar sendikaya girmeyi teşvik ve gelenlere bu hususta kolaylıklar sağlarsa, göçmenin intibakının kusursuz olacağı» hususuna temas etmektedir. FGTB (Belçika) ise sendikalara aktif azalığın gelenlere tecrübe kazandıracağını böylece çeşitli güçlükler hakkında bilgi alınmasının mümkün kılınacağını belirtmiştir.

Bununla beraber gelenlere sendikalara girmelerini teşvik için rüçhanlı bir takım hakların tanınması bütün aza teşekküllerce hoş görülmemektedir. Bunlar gelenlerinde, aynı şartlarla, vatandaş işçi gibi sendikaya alınmasına taraftardır.

İsviçrede bazı sendikalar, gelenlere kolaylık sağlayarak onların arzularını karşılayabilmek için hususi itina göstermekte, lisan, eğitim v.s hususlarda kurslar açmaktadır. Aynı şey İngiltere içinde vâridir. Belçika'da bazı sendikaların, havadis bültenlerinin bir sahifesi yabancı lisanda basılmaktadır. Fransa'da (FO) özel bir yabancılar bürosu açarak, gelenlerin intibakını ve sendikalara aza olmalarını kolaylaştırmağa çalışmaktadır. Aza teşekküllerce alınan bu gibi tedbirler dışında gelenlere yardım zımında ayrıca şu gibi teklifler yapılmıştır :

a — Sendikaya aza olanları özel toplantılar tertiplenerek bu toplantılarda diğer azalarla tanıştırmak.

b — Sendikalar gelenlerin, içtimai yardım, ikâmet, iş şartları v.s hususlarda şualarını cevaplandırmak ve onlara yardımcı olabilmek için özel heyetler kurmalı veya bu mahiyette resmî heyetlerin teşekkülüne öncü olmalıdır.

c — Gelenlerin eğitimi üzerinde ehemmiyetle durulmalıdır. Lisans kursu açılmalı, gelenlerin ana lisanıyla sendikacılık, iş kanunları, sosyal sigortalar, vatandaşlık ve gelinilen memleketin örf ve adetleri hakkında dersler verilmelidir.

d — Vatandaş işçi ile göçmen işçinin cemiyet içersinde münasebetleri sağlanmalı, gelen işçiler organize edilmeli, topluma iştirake teşvik olunmalıdır.

e — Vatandaş işçiler arasında iyi bir propağanda yapılarak gelenlere karşı iyi bir ortam sağlanmalıdır. Bu surette gelenler kendi problemlerini kolaylıkla tanımayı öğrenecekler ve vatandaş işçiyile iş piyasasında rekabet mecburiyeti hissini kaybedeceklerdir.

Sendikaların bilhassa, çok miktarda yabancı işçilerin buldukları bölgelerde faaliyetlerini kesifletmelerini lâzım gelir. Bölgedeki yabancı işçi miktarına göre alınması gerekli tedbirlerin de işiyeceği tabiidir.

F — Sendika azalığının nakli :

Sendikalar, umumiyetle hususi anlaşmalar yaparak, iki memleket arasında sendika azalığının nakli yoluna gitmekte ve bu şekilde, gelenlerin daha başlangıçtan itibaren intibaklarına iyi bir ortam hazırlanacağı hususunda müttefikler. İskandinav memleketleri arasında bu şekilde yapılmış anlaşmalar mevcuttur.

G — Sair teklifler :

İntibak güçlüklerinin azaltılması için Force Ouvrière tarafından şu teklifler yapılmıştır :

a — Göçmenin ailesinin birlikte gitmesine imkân verilmelidir. İcabında bu yolda maddî yardımdan kaçınılmaması icap eder. Zira aile göçmenin çalışma ve intibakında en büyük faktördür.

b — Göçmenin karşılaştığı güçlükleri atlatmasını teminen ona lüzumlu yardım ve himayeyi sağlayacak bir muavenet teşkilâtı kurulmalıdır. Bunun da geniş çapta tutulmasına lüzum yoktur.

IV — HULÂSA :

İşsizliğin hâkim olduğu, başka bir deyimle, mevcut imkânlarına göre bir nüfus fazlasına sahip olan memleketlerin bir sübap vazifesi görmek üzere, serbest muhacereti sağlamak yolunda gayret sarfetmesi zaruridir. Ancak göçün, göçmen gönderen memleket kadar göçmen kabul eden memleketin ve bizzat göçmenlerin kendilerine de en iyi hizmet edecek şekilde tanzimi gerekir. Göç hareketi, bir taraftan göçmen gönderen memleketlerdeki nüfus fazlalığının yarattığı sıkıntıyı azaltırken, diğer taraftan göçmen olarak gidilen memleket iktisadında da hızlı bir inkişafı yaratmalı ve nihayet göçmenin hayat ve yaşama şartlarını düzeltmelidir.

A — Göçmen sevk ve alınması için milletlerarası organizasyonlar :

Benelmilel çalışma teşkilâtı milletlerarası orgauize edilen göçlerin tanziminde en mühim rolü oynayan bir müessesedir. Bu müessesenin mesleki eğitim, iş, sosyal sigortalar sahasında olduğu gibi muhtelif memleketlerin hayat ve çalışma şartları hakkında istatistik ve haberlerle ilgili çalışmaları muhaceret meseleleri ile uğraşanlara en büyük yardımcı olmaktadır. Bununla beraber bu çalışmalar devletlerin yeter derecede himayesine mazhar olmamaktadır. Beynelmilel çalışma teşkilâtının bu yoldaki faaliyetlerine devletlerin yardım etmesi temenni olunur.

B — Göçlerin plânlanması :

Göçmen kabul şartları hükümetlerce dikkatle yürütülecek iş imkânları tahminleriyle himaye edilmeli, iktisadî inkişaf ve yayılma temposuna uymalıdır. Göçler işçi ihtiyacı bulunan endüstri ve mesleklere yöneltilip, gelenlerin iş piyasasında vatandaş işçiyle rekabetine imkân verilmemelidir. İktisaden hızlı bir inkişaf temposunda bulunan memleketlerde bile göçmen alınması yolunda tahditler faydeli olabilir. Bu suretle gelişi müteakip işsizlik devresi kısılacacağı gibi, gelenlerin, işverenlerin lehine, vatandaş işçiye rakip

olarak çıkmaları da önlenir. Bütün bunlar göçlerin iyi bir şekilde plânlanmasını icap ettirir. Bununla beraber bu plânlama haksız ve iktisadî olmayan tahditlere yol açmamalıdır.

Mâkul olmayan göçmen kabul nizamları tam istihdamı ve sendikaların müzakere kudretini zayıflatması dolayısıyla hayat standardını tehdit edebileceği için, bu nizamların hazırlanmasında sendikalar davet olunarak, onların bu nizamları hazırlayan, göçmen kabul işlerini yürüten ve mesuliyetini taşıyan komisyonlarda temsiline imkân verilmelidir. Bu komisyonlarda sendikaların yalnız kendi azalarının değil gelen ve gelecek olan göçmenlerin de menfaatlerini korumaları lâzım gelir.

C — Göçmenlerin seçimi :

Hür sendikalar bu yolda ırk, renk, millet, din, cinsiyet tefrik eden her türlü tedbirlere, nizamlara, göçmen kabul kanunlarına karşı olduklarını belirtmektedirler. Bununla beraber hür sendikalar iktisadî ve mesleki bakımdan gelen göçmenlerin iyi bir seçime tâbi tutulması lüzumuna kanidirler.

Göçmen olarak gitmeyi bekleyenlerden yapılacak seçim herşeyden evvel göçmen kabul eden memleketlerin ihtiyaçlarına göre düzenlenmeli ve böylece gelenlerin mesleki bilgileri, bedeni güçleri v.s. hususlarının gidilecek memleketin iktisadî ihtiyaçlarına uygun olması sağlanarak, gelenlerin iş bulmak için uzun zaman beklemesi temin olunmalıdır.

Göçmenlerin seçimiinde göçmen gönderen ve kabul eden memleketlerin sıkı bir işbirliği yapmaları şayanı arzudur. Bu suretle her üç tarafın (gönderen, alan ve göçmen) menfaatlerine en iyi bir şekilde hizmet edilmiş olacaktır. Sendikalarda bu çalışmalara katılarak, mesul komitelerde temsil edilmelidir. Göçmenlerin seçimi her ne kadar arzu edilen bir şey ise de gelenlerin onlar tarafından geçini sağlanan akrabalarına konacak göç tahditleri, gelenlerin yerleşme ve intibakı hususunda zarar verici tesirler ortaya çıkarır. Bu sebepten göçmenin iş gücünden istifade eden memleketlerin, yaşlılık, bedeni imkânsızlık v.s. sebeplerden çalışamayacak durumda bulunanlar da dahil olmak üzere, göçmenin ailesini de kabul etmesi lâzım gelir. Hatta gerekirse göçmenin aile efradını birlikte getirebilmesi için ona malî yardımda da bulunulmalıdır.

D — Eğitim :

Göç'le ilgili nizamlara göçmenlerin eğitimini öngören maddeler konulmalıdır. Göç etmeyi bekleyenlere gidecekleri memlekette kendilerinden istenen bilgi ve kabiliyeti kazanmaları imkânı bahşedilmelidir. Göç edeceklerin eğitim araçları, göçmen gönderen ve kabul eden memleketlerin menfaatlerini birbirine bağlayan bir uzuv teşkil eder. Bunun için her iki memleketin hangi eğitim araçlarının lâzım geldiği üzerinde birlikte karar vermeleri ve masraflarını birlikte bölüşmeleri icap eder. Alâkadar memleketlerce, kendi aralarında olduğu kadar Beynelmîl Çalışma Teşkilâtı veya göç meseleleriyle uğraşan diğer herhangi bir beynelmîl organla da sıkı bir işbirliği yapılmalıdır.

Eğitimin umumiyetle göçmen gönderen memlekette yapılması gerekir. Bununla beraber bazı muayyen eğitim vasıtalarının gidilen memlekette hazır bulunması tavsiyeye şayandır. Bu işbaşında eğitim, işyerinin kendi özel istihsal metotlarına alıştıırma, ihtisaslaşma ve lisan bilgisinin kazanılması şeklinde olur. Bütün göçmen gönderen memleketlerin lüzumlu eğitimi temin etmeleri mümkün olmadığı cihetle, göçmen kabul eden memleketlerde ise bu imkân daima bulunabileceği için, bu gibi memleketlerden gelen göçmenlerin muvasalatlarını müteakip eğitime tabi tutulması gerekir.

E — Ücret ve çalışma şartları :

Ücret ve çalışma şartlarının kayıtsız şartsız gelinilen memlekette cari olan şartlara uygun olması yolunda sendikalarca yapılacak mücadele, gelen işçileri olduğu kadar vatandaş işçileri de himayede mühim bir rol oynar.

Bu esasın göç edilen memleket sendikaları tarafından sağlanması gerekir. Sendikalar işverenlerin gelen göçmenlerin mağduriyetine sebep olmak suretiyle umumi ücret ve çalışma şartlarında yapacakları bir düşüklüğü önlemeğe çalışırlar. Sendikalar gelen göçmenlere terfi güçlüğü, iş tevzii, işten çıkarma, yıllık izin v.s. hususlarda yapılacak haksızlıkları önlemeğe çalışırlar. İş ve asgari ücret kanunları ile işletme nizamlarını bilmemeleri göçmenlerin istismarına imkân verirse de sendika müzaheretiyile bu gibi durumlara meydan bırakılmaması lâzım gelir. Bütün bunlar dışında sendikalara yabancı işçilerin bulunduğu işyerlerini, çiftlikleri devam-

lı bir şekilde teftiş ederek oralarda çalışanların cari mevzuata göre çalıştırılıp çalıştırılmadığının kontrolüne imkân verilmelidir. Aynı zamanda tavsiyeye şayan diğer bir hususta, iş bulma yerlerinin evveleminde, sendikayla anlaşarak tesbit olunmuş ücretleri ödeyen ve iş şartlarını tatbik eden işletmelere göçmenleri yerleştirmeleri hususunun teminidir.

F — Sosyal Sigortalar :

Sosyal sigortalar sahasında da, asgari şartların yerine getirilmesi halinde, vatandaş işçileri bahşolunan imkânların ayninin sağlanması lâzım gelir. Gelinilen memlekette, anavatanda evvelce kazanılan sosyal sigorta haklarının kaybolması dolayısıyla, bu hakların devam edebilmesi için çaba gösterilmesi yerinde olacaktır. Bunun için de, bu yolda devletler arasında yapılan iki taraflı karşılıklı anlaşmaların arttırılması şayanı arzudur. Bu yolda milletlerarası bir çalışma anlaşmasının teminine gayret sarfedilmelidir. Çok sayıda göçmen kabul eden bazı memleketlerin bu şekilde yapılacak anlaşmalardan doğacak masraflardan irkilmeleri şüphesizdir. Ancak birikmiş sigorta aidatlarının göçmen adına havalesi veya göç edilinen memleketin zararlarını önleyecek uygun formüllerin aranması ve bulunması gayeye uygun olacaktır.

G — İşsizlik :

Göçün plânlanması, işsizliğin kaynağını teşkil eden birçok sebepleri ortadan kaldıracaktır. Özel bürolar vasıtasıyla iş temini, daha iyi çalışma imkânı bulunan yerlere nakletmek isteyen göçmenlere yardım, meslek değiştirmeyi kolaylaştıracak eğitim araçlarının temini v.s. hususlarda alınacak tedbirler, bilhassa geliş takip eden işsizliği kaldıracak ve gelenlerin mesleki formasyonlarına uygun olmayan muvakkat işlerde çalışmalarını önleyecektir.

H — Hayır müesseseleri meselesi :

Gelen bir göçmenin yerleşmesi, tanımadığı bir memleket hayatına intibakı, kendi ve ailesine bir yuva açması, yaşayacağı cemiyette bir yer alması yolundaki çabaları sırasında göçmen için son derece büyük problemler ortaya çıkar. Eğer her göçmenin teker teker problemleri ile uğraşılabilinilseydi bu güçlüklerin büyük bir kısmı yenilebilirdi. Bunun için, hayır müesseselerinin göçmenle res-

mî makamlar aralarına girerek, arabulucu olmaları ve göçmenlerin şahsi problemlerinin çözümünde onlara yardımda bulunmaları lâzım gelir.

V — NETİCE :

Bütün buraya kadar verilen izahatta açıklandığı üzere, milletlerarası göç hareketleri hür sendikalara mesuliyeti mucip, metanet, insaniyet ve ileri bir görüşle başarılması gereken birtakım iktisadî ve sosyal vazifeler yüklemektedir.

Hür sendikaların memleket çapındaki vazifeleri, fark gözetici göç kabul nizamlarıyla mücadele, plânlı ve organize edilmiş muhacereti temin, gelenlere iş ve sosyal imkânların hazır tutulması, göçmen kabulüyle ilgili tedbirlerin ve programların hazırlanışına ve tatbikine iştirak, göçmenlerin seçim ve eğitiminde yardımcı olarak onların intibak problemleri ile yakından alâkalanmaktır. Göçmenin cemiyet hayatına kusursuz bir şekilde ve çabucak girmesi esas itibariyle sendikaların memleket ve mahalli şartlardaki faaliyetlerine bağlıdır.

Gelenlerin vatandaş işçilerin tabii dost ve meslekdaşları olmaları itibariyle onlarla vatandaş işçiler arasında iyi bir dostluk ve anlayış havası yaratılmağa çalışılmalıdır. Gelenler arasında sendika azalığına karşı tereddütte bulunanlar olacağı cihetle, bilhassa bu gibilerin sendikalara alınmasında hususi bir çaba gösterilmesi lâzım gelir. Göçmenlerin toplu olarak buldukları bölgelerde sendikaların, onların organizasyonu ve refahlarının temini yolunda gayretler sarfederek özel bürolar, şubeler açıp, gelenlerin bildiği lisanla onlara hitap etmeleri, toplantılar, yayınlar yapmaları gerekir. Onların eğitimine ehemmiyet vermek, lisan kursları açmak, iş ve sendikal kanunlarla mahallin örf ve adetlerini açıklamak v.s. hususlarda onlara yardımcı olmaları icap eder.